

U návrhu na zastavení exekuce za černou jízdu dítěte měly obecné soudy zkoumat, zda exekuční titul nevykazuje zásadní vady

7.5.2024 - | Ústavní soud ČR

Stěžovatelka po celou dobu řízení před soudy tvrdí, že ke vzniku jejího dluhu došlo tak, že ve svých 15 letech jela dvakrát městskou hromadnou dopravou bez platné jízdenky, a to z důvodu obtížné rodinné situace.

Dopravní podnik obě pohledávky postoupil oprávněné obchodní společnosti, která podala dvě samostatné žaloby, každou pro jistinu 1 006 Kč. Oprávněná oznámení o postoupení pohledávky poslala zákonné zástupkyni tehdy nezletilé povinné, její matce. Matka ale pokutu za svou dceru nezaplatila, ani své nezletilé dceři neoznámila, že je proti ní vedeno soudní řízení k vymožení pohledávky. Stěžovatelka tvrdí, že až po letech v době své zletilosti po nástupu do práce na základě srážek ze mzdy zjistila, že je proti ní vedena exekuce. Z pokuty se postupně vytvořil dluh v řádu desítek tisíc korun.

Po nabytí zletilosti a nástupu do práce pak na mzdu stěžovatelky byly okamžitě uvaleny exekuce ve výši celkově přesahující 40 000 Kč. Stěžovatelka se proto jako povinná domáhala zastavení exekuce vedené podle exekučního titulu, kterým jí byla uložena povinnost zaplatit oprávněné obchodní společnosti částku 1 006 Kč s příslušenstvím a náklady řízení ve výši 8 454 Kč. Okresní soud návrh stěžovatelky zamítl. Proti usnesení okresního soudu podala stěžovatelka odvolání. Krajský soud ale usnesení okresního soudu potvrdil. Přisvědčil totiž okresnímu soudu, že exekuční řízení slouží primárně k tomu, aby byl vykonán exekuční titul, a nemůže suplovat řízení, kde by se řešily eventuální vady nalézacího řízení. Stěžovatelka se proto obrátila na Ústavní soud.

Druhý senát Ústavního soudu (soudce zpravodaj Pavel Šámal) stěžovatelce vyhověl a zrušil usnesení obecných soudů, kterými došlo k porušení práva stěžovatelky vlastnit majetek podle čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a také práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

Při rozhodování o návrhu stěžovatelky na zastavení exekuce nevzaly soudy v úvahu ustálenou rozhodovací praxi – nezohlednily dostatečně povinnost soudů zabývat se zásadními vadami exekučního titulu, ani požadavky na řádné zastoupení nezletilého v řízení před soudem. Pominuly ustálenou judikaturu ke stanovení nákladů řízení v případě tzv. formulářových žalob i požadavek na spojování řízení vedených mezi týmiž účastníky ve skutkově a právně shodných věcech obecnými soudy, aby došlo k minimalizaci návazné finanční zátěže dlužníků.

Podle Ústavního soudu obecné soudy pochybily zejména tím, že odmítly zkoumat, zda exekuční titul nevykazuje zásadní vady, jak v řízení stěžovatelka po celou dobu řízení namítala. Na platebním rozkazu (exekučním titulu) byla jako povinná uvedena pouze stěžovatelka, v té době nezletilá. Zákonný zástupce na platebním rozkaze není uveden. Z platebního rozkazu tedy není zřejmé, zda nezletilá stěžovatelka byla v předmětném řízení zastoupena, protože jméno zákonného zástupce na platebním rozkaze uvedeno není. Proti platebnímu rozkazu matka (zákonná zástupkyně) tehdy nepodala odpor a ani dlužnou částku za dceru neuhradila. Platební rozkaz tak vykazuje zmatečnostní vadu, protože stěžovatelka v předmětném řízení neměla procesní způsobilost a jako účastník řízení nebyla zastoupena, ačkoli byla v té době nezletilá. I když platebním rozkazem uložená částka činí „pouze“ 1 006 Kč s příslušenstvím, náklady řízení byly na platebním rozkaze vyčísleny na částku

mnohonásobně (osminásobně) vyšší, než činila žalovaná částka (celkem 8 454 Kč). Tuto částku začal soudní exekutor po stěžovatelce vymáhat až po dosažení zletilosti stěžovatelky.

Obecné soudy musí při svém rozhodování chránit (mimo jiné) zájem dítěte, aby do dospělosti nevstupovalo se závazky, jež mohou mít rdousící efekt. Okresní soud však při rozhodování o návrhu oprávněné na vydání platebního rozkazu nezkoumal schopnost matky jako zákonného zástupce řádně hájit zájmy nezletilé. Nezabýval se ani podmínkami pro ustanovení opatrovníka pro řízení. Došlo tak k tomu, že zájmy nezletilé v soudním řízení nikdo nehájil. Okresní soud nespojil oba návrhy na vydání platebního rozkazu do společného řízení, ačkoli tento požadavek Ústavní soud opakovaně zdůraznil ve svých nálezech. Odměnu oprávněné za zastupování advokátem v nalézacím řízení stanovil okresní soud v rozporu s nálezovou judikaturou Ústavního soudu týkající se náhrady nákladů řízení u tzv. formulářových žalob v nepřiměřené výši, v důsledku čehož byla stěžovatelka zatížena dluhem, jehož bagatelní výše se v průběhu let natolik navýšila, že celkově vymáhanou finanční sumu již takto označit nelze.

Soudní exekutor navíc začal dlužnou částku vymáhat až v okamžiku dovršení zletilosti, přičemž v důsledku nečinnosti soudního exekutora narostlo příslušenství pohledávky. V důsledku toho se stěžovatelka při vstupu do svého dospělého života musela zadlužit. Vzala si půjčku s nepřiměřeně vysokými úroky, aby vymáhanou částku mohla splácet. To ji uvrhlo do dluhové pasti. Oddlužení nakonec muselo být zrušeno, neboť stěžovatelka neměla dostatečné prostředky ke splácení dluhu, a insolvenční řízení bylo zastaveno. Stěžovatelka je nyní nemajetná, invalidní, pečuje o malé dítě a je samoživitelka. Zrušením napadených rozhodnutí se vytváří prostor pro opětovné posouzení návrhu stěžovatelky na zastavení exekuce okresním soudem. V řízení bude soud vázán závěry vyslovenými Ústavním soudem.

Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 545/24 je dostupný zde (576 KB, PDF).

<https://www.usoud.cz/aktualne/u-navrhu-na-zastaveni-exekuce-za-cernou-jizdu-ditete-mely-obecne-so-udy-zkoumat-zda-exekucni-titul-nevykazuje-zasadni-vady>